

VREDE VERBINDT OVER GRENZEN

zondag 22 september 2019

Gezamenlijke dienst van de Doopsgezinde Gemeente en de Ekklesia Den Haag

voorbereid door: Jannie Nijwening, Anita van Dijk, Ria Huisman,
Einar Sies, Joke Vermeulen

Inleiding op het thema

Vandaag is het de eerste zondag van de Vredesweek, met dit jaar als landelijk thema 'Vrede verbindt over grenzen'.

In de tijd van het kerkasiel kwamen we elkaar tegen in de Bethelkapel, mensen van de Doopsgezinde Gemeente en mensen van de Ekklesia. Dat kerkasiel had alle kenmerken van verbinding over grenzen heen en was voor ons aanleiding voor het samen voorbereiden van deze dienst.

Ergens in de zomer kwamen we daartoe bijeen.

We stelden meteen twee dingen vast:

1. De vorm van de dienst moet kenmerken hebben van de Doopsgezinde gemeente én van de Ekklesia. Vandaar dat er vandaag een avondmaal is – in de Ekklesia spreken we van Breken en delen – en wij van de Ekklesia vieren dat elke dienst.
2. En we kozen – hoe kan het ook anders - het vredesweekthema 'Vrede verbindt over grenzen' als thema voor deze dienst.

Over dat thema schreef Jan Gruiters, tot deze maand directeur van Pax, een inleiding, die precies weergeeft waar het over gaat en die ik hier samenvat:

Vredeswerk is: de verbindende krachten sterker maken en verdelende krachten zwakker. Dat is wat PAX in essentie wil doen. In door oorlog en onrecht verscheurde samenlevingen. Maar ook in onze eigen samenleving waarin er ook mensen zijn die zich buitengesloten, ongezien en ongehoord voelen. (...)

Wie een verbindende kracht wil zijn moet over grenzen heen. Dat kunnen grenzen zijn tussen landen, culturen en religies die we moeten overbruggen als we ons samen willen inzetten voor vrede. Maar het grensoverschrijdende karakter van de verbindende kracht ligt ook dichterbij, in onszelf.

De eerste grens is dat we zelfkritisch moeten durven te zijn. Soms zijn we ongemerkt ook onderdeel van het probleem of ons niet bewust van onze eigen zelfingenomenheid. Zelfkritisch vermogen is een eigenschap die we in het publieke debat vaak missen. Juist als het om ongemakkelijke aangelegenheden gaat. (...)

Een tweede grens die we moeten oversteken heeft betrekking op de erkenning van het goede bij de ander. Als we echt in gesprek willen, als we echt verbinding willen maken met mensen buiten onze eigen bubbel, buiten onze eigen wijk en gemeenschap dan moeten we ook bereid zijn het goede in de ander te zien. Maar hoe vaak gebeurt het niet dat we de ander volledig vereenzelvigen met de negatieve eigenschappen die we hem of haar toedichten. Zijn we bereid het goede te zien in anders gelovigen, in een vluchteling of migrant?

Een derde grens die we moeten overtrekken is collectieve actie voor vrede, voor een menswaardig bestaan. Als we zelfkritisch zijn en als we bereid zijn om het goede in de ander te erkennen, dan kunnen we ook met de ander samenwerken aan een gedeeld ideaal, aan dat toekomstvisioen, aan die dag waarop "alles voor allen" zal zijn.

Tot zover Jan Gruiters.

We zullen het thema illustreren met 2 verhalen: het verhaal uit het bijbelboek Jozua over Rachab die verspieders van de vijand onderdak bood; en een verhaal uit de Vredeskrant over Franciscus van Assisi, die letterlijk over grenzen heen ging naar de vijand. En dan is er nog vers in ons geheugen het verhaal van het kerkasiel.

Over grenzen en verbinding gaat ook het volgende gebed, dat Joke nu met ons zal bidden.

Gebed voorafgaand aan het gebed

(Uit het boek van vergeving, blz 16-17, Desmond en Mpho Tutu, Spectrum 2014 (opgenomen in de [Vredeskrant 2019](#))

Gelezen: [Jozua 2:1-15](#)

Gelezen: Het verhaal 'Franciscus en de sultan' (opgenomen in de [Vredeskrant 2019](#))

Overweging

Lieve gemeente, mensen van God,

het thema van de vredesweek: Vrede verbindt over grenzen.

Toen we bij elkaar kwamen om deze viering voor te bereiden kwam Einar (als ik me niet vergis) met het verhaal van Rachab. Een spannend verhaal dat tot de verbeelding spreekt.

Maar een verhaal dat ook wel vragen oproept, veel vragen. En ik wil het niet glad strijken.

Want het gaat om de intocht in het land van belofte, het land dat God aan Israël zou geven en het gaat er in die verhalen niet zachtzinnig aan toe.

Het land was namelijk niet leeg, er woonden al mensen. En die zouden er allemaal uit moeten.

Als we de huidige situatie in Israël/Palestina erbij betrekken wordt het helemaal ongemakkelijk.

Het heilige land is van het uitverkoren volk en de anderen hebben er niets te zoeken. Als ze er al willen wonen, dan als tweederangsburgers.

En dan de rol van Rachab. Hoe beoordelen we haar gedrag en haar woorden? Het is maar aan welke kant van de grens je staat. Als je als Nederlands meisje in de jaren 40-45 een relatie was aangegaan met een Duitse soldaat was je na de oorlog kaalgeschoren. Moffenhoer.

Heilige boeken, we kunnen er aardig mee in de maag zitten. Ze kunnen zo gemakkelijk worden ingezet om geweld en onderdrukking te legitimeren!

Moeten we ze dan maar dicht laten, of de stukken die onverteerbaar zijn, overslaan? Dat lijkt me geen goed idee, dan geven we de teksten uit handen, in de handen mensen die het onheil dat ze aanrichten goedpraten met bijbel of koran in de hand. Beter is het de teksten wel te lezen, in gesprek te gaan, ze kritisch uit te leggen.

In een commentaar bij Jozua van de onlangs overleden theoloog Karel Deurloo las ik: "Wie van de(ze) heilige strijd in het verhaal een onheilige oorlog in de historie – en God betere het: eventueel in de huidige historie – maakt, is een gevaarlijk mens die het beste tot het slechtste corrumpert."

Het verhaal van Rachab, de hoer die woont op de muur van Jericho, is een verhaal! Een verhaal, verteld door mensen die God ook een rol hebben toebedacht.

Of Jozua bestaan heeft: niemand kan het zeggen. Wel is bekend dat de stad Jericho in de tijd waarin de intocht speelt al eeuwen in puin lag. Het verhaal over Rachab en de verspieters is een verhaal, geen historie.

Is er in het verhaal over de intocht in het beloofde land iets goeds te ontdekken? Wat is nu het beste, waarover Deurloo spreekt?

Als ik het probeer met eigen woorden te vertellen: het beste in de rode draad in het bijbelse verhaal dat God een God is die mensen bevrijdt. Na een lange tocht door de woestijn, want omgaan met vrijheid leer je niet zo maar even, mogen ze het land in gaan. Een proeftuin, een begin van een nieuwe wereld waar mensen laten zien hoe het ook kan. Als je leeft met Gods Thora.

Een samenleving waar mensen weten dat de aarde niet hun bezit is maar een kostbaar geschenk dat ze in bruikleen hebben gekregen en waar we liefdevol en respectvol mee om moeten gaan.

Een samenleving waar solidariteit geen leeg woord is, waar mensen zich niet neerleggen bij de kloof tussen arm en rijk... of welke kloof dan ook... Waar mensen uitreiken naar elkaar, breken en delen...

Overall waar we dat samen gestalte geven – soms even lukt het – ontstaat iets van beloofd land. Daar is het!

Rachab: het is opmerkelijk. Eerst houdt ze zich van de domme: die mannen, waar ze vandaan komen? Geen idee! Waar ze naar toe zijn? Geen idee! Maar wat ze wel weet, wat ze heeft gehoord is

dat de God van Israel God is van hemel en aarde, en dat deze God ruim baan maakt voor ontsnapte slaven. Ze wil deel uitmaken van deze bevrijdingsbeweging, wil mee op weg naar een wereld waar mensen elkaar goed doen, over grenzen heen.

Het Latijnse werkwoord prostituere betekent: staan vóór. Ze staat voor trouw en gerechtigheid. Trouw en solidariteit. De hoer Rachab en haar familie worden opgenomen in het volk, dat later die grote grensoverschrijder zou voortbrengen. Die andere Jozua, Jehoshua, die andere bevrijder. Jezus... De naam die betekent: God bevrijdt. En als Jezus zegt dat hoeren en tollenaars ons nette mensen zullen voorgaan in het koninkrijk van God heeft hij zeker ook aan Rachab gedacht.

Van ons wordt gevraagd, niet alleen in de vredesweek maar alle dagen van ons leven om achter de hoeren en tollenaars aan te gaan, mee te werken aan die nieuwe wereld. Die is en komt. Samen met al die andere grensgangers, grensoverschrijders die ons zijn voorgedaan en die een spoor van licht trekken door onze vaak donkere mensengeschiedenis.

Ik wil graag eindigen met de laatste coupletten van een lied van Huub Oosterhuis. Het lied heet "mens op aarde"

Dat ik ben niet meer of minder,
dan een mens, een kind van mensen,
een van velen, een met allen,
groot en nietig, weerloos vrij,

om te zijn elkaar tot zegen,
om te gaan een weg van dagen,
liefdes weg, die ooit zal leiden,
naar een menselijk bestaan.

Amen!

(Jannie Nijwening)

Uitzending en zegenbede (naar een Franciscaans gebed)

Als je gelooft dat een glimlach sterker is dan een wapen,
als je gelooft in de kracht van een aangeboden hand,
wanneer je gelooft dat datgene wat mensen verenigt sterker is dan wat mensen scheidt,
wanneer je gelooft dat verschillend zijn een rijkdom is en geen bedreiging,
als je weet dat je zelf de eerste stap zult moeten zetten en niet de ander,
als je in staat bent om hoop de argwaan te laten overwinnen,
wanneer de vreemdeling voor jou een zuster is die dicht bij je wil zijn,
wanneer je uit liefde, zonder eigenbelang, iets van je tijd wilt aanbieden,
als je kritiek kunt aanvaarden, daar je eigen voordeel mee gaat doen, zonder af te wijzen of
je te verdedigen,
als je het verstaat een mening die van de jouwe verschilt aan te nemen,
wanneer je weigert mee te gaan in het denken: na ons de zondvloed,
wanneer je je opstelt aan de kant van de arme en onderdrukte, zonder daarbij de held te spelen,
als je gelooft dat de liefde de enige kracht van het gesprek is,
als je gelooft dat vrede mogelijk is

dan ben je op weg naar vrede.

Wij vragen om de zegen van de Eeuwige op die weg,

*Moge de Eeuwige ons zegenen en behoeden,
Moge het gelaat van de Eeuwige over ons schijnen en ons genadig zijn,
Moge de Eeuwige zijn gelaat naar ons wenden op die weg naar de vrede.*